

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การสำรวจระดับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับพลังงานนิวเคลียร์และโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้นำทฤษฎี แนวคิด ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผู้รับสาร
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้
5. ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - งานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างลักษณะประชากรกับการเปิดรับสื่อ
 - งานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างลักษณะประชากรกับทัศนคติ
 - งานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างลักษณะประชากรกับความรู้
 - งานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างความรู้กับทัศนคติ

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผู้รับสาร
(Audience Analysis)

ความสำคัญของผู้รับสารในกระบวนการสื่อสาร

ผู้รับสารเป็นองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารที่นักนิเทศศาสตร์ให้ความสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารเป็นอย่างมาก ผู้รับสารคือเป้าหมายของการรับสารแต่ละครั้ง การสื่อสารในแต่ละครั้งนั้นเราอาจวัดสัมฤทธิ์ผลได้จากผู้รับสาร จึงนับได้ว่าองค์ประกอบส่วนนี้ แม้จะไม่ใช่ส่วนเดียวของกระบวนการสื่อสาร แต่ก็เป็นส่วนที่ทำให้กระบวนการสื่อสารครบสมบูรณ์อย่างขาดไม่ได้ และมีส่วนทำให้การสื่อสารเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่น้อยไปกว่าองค์ประกอบส่วนอื่น ๆ (ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2534)

วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ผู้รับสาร

1. เพื่อทราบว่าใครเป็นผู้รับสารเป้าหมายของเรา ผู้รับสารเหล่านั้นมีลักษณะอย่างไร มีความต้องการอย่างไร มีความรู้ขนาดไหน มีทัศนคติและค่านิยมอย่างไร จะตีความหมายของสารอย่างไร จะมีพฤติกรรมในการเปิดรับสารอย่างไร ฯลฯ
2. นำผลจากข้อ 1 มาเตรียมวางแผนการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหา การผลิตสื่อ การวางแผนสื่อ เพื่อให้สารถึงผู้รับสารที่เราต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ

ในการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้รับสารในเรื่องความรู้และทัศนคติต่อพลังงานนิวเคลียร์และโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อต่าง ๆ เพื่อที่จะได้นำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการคาดคะเน วางแผนการผลิตสื่อ และเผยแพร่ความรู้ในเรื่องนี้ให้เข้าถึงผู้รับสารกลุ่มนี้ต่อไป

ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้รับสาร : แนวทฤษฎีด้านประชากร (Demographic approach)

ในการสื่อสารมวลชนที่ผู้รับสารประกอบไปด้วยคนจำนวนมาก การวิเคราะห์ผู้รับสาร จะจำแนกผู้รับสารออกเป็นกลุ่ม ตามลักษณะประชากร เช่น จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม (Socioeconomic status) ภูมิลำเนา ศาสนา ฯลฯ แนวคิดด้านประชากรศาสตร์นี้เป็นทฤษฎีที่อาศัยหลักการของความเป็นเหตุเป็นผล กล่าวคือ พฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์เกิดขึ้นตามแรงบังคับภายนอกมากระชั้น มีความเชื่อว่ามนุษย์ ดำเนินชีวิตตามแบบฉบับที่สังคมได้วางแม่บทไว้ให้แล้วสำหรับคนรุ่นนั้น ๆ สังคมทำให้ผู้หญิงมี ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมแตกต่างจากผู้ชาย คนที่มีการศึกษามีพฤติกรรมแตกต่างไปจากคนที่ด้อยการศึกษา กล่าวโดยสรุปคือ แนวคิดด้านประชากรเชื่อในความคิดว่า คนที่มีคุณสมบัติ ทางประชากรที่แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปด้วย การสื่อสารก็จัดเป็นพฤติกรรม ที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ เมื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน มี พฤติกรรมต่าง ๆ ไปแตกต่างกัน ดังนั้นนักวิชาการสื่อสารบางกลุ่มจึงเชื่อว่า พฤติกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารของบุคคลนั้น ๆ จึงน่าจะแตกต่างกันไปด้วย (ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2534)

ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มสังคม (Social Categories Theory) ที่กล่าวว่า ประชาชนที่มี ลักษณะทางสังคมคล้ายกันจะแสดงพฤติกรรมสื่อสารมวลชนคล้ายคลึงกัน พฤติกรรม การสื่อสารมวลชนนี้ได้แก่ การเปิดรับสื่อมวลชน ความชอบต่อสื่อประเภทต่าง ๆ และผลของการ สื่อสาร เป็นต้น สำหรับลักษณะทางสังคมที่สำคัญนั้นได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ชาติพันธุ์ ศาสนา อายุ เพศ และภูมิลำเนา เป็นต้น ซึ่งตามสมมติฐานนั้น ประชาชนที่มี ลักษณะทางสังคมอยู่ในกลุ่มเดียวกัน มักจะมีความสนใจหรือมีพฤติกรรมในแนวทางเดียวกัน (พีระ จิรโสภณ , 2529)

อายุกับการเปิดรับสื่อมวลชน

จากการศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อมวลชนของเด็กอเมริกันของ Nielson พบว่าเด็กวัย ตั้งแต่ 2 ขวบ จนถึง 8 ขวบ ดูโทรทัศน์เพิ่มขึ้นเมื่อวัยเพิ่มขึ้น และเปิดรับสื่อทุกชนิดเมื่อวัยเพิ่ม ขึ้น ในวัยน้อยเด็กเริ่มดูโทรทัศน์และฟังวิทยุมากกว่าสื่ออื่น ๆ ทั้งหมด และเริ่มอ่านหนังสือเองเมื่อ อายุมากขึ้น อัตราเพิ่มของการดูโทรทัศน์ของเด็กจะถึงจุดสูงสุดเมื่ออายุประมาณ 12-14 ปี หลังจากนั้นจะค่อย ๆ ลดลงตามลำดับ เด็กวัยรุ่นมักนิยมฟังเพลงตามสมัยนิยมมากกว่าดูโทรทัศน์

เนื่องจากสามารถทำไปพร้อม ๆ กับทำงานอื่น ๆ เช่น การบ้านได้ด้วย สำหรับวัยผู้ใหญ่ นั้น การเปิดรับโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์มีมากพอ ๆ กัน แต่เมื่อถึงช่วงอายุ 40 ปีขึ้นไป ปริมาณการอ่านหนังสือพิมพ์จะลดลงเล็กน้อย อาจเนื่องมาจากสายตาเสื่อมลง และเมื่อถึงวัย เกษียณอายุ 55-60 ปี ปริมาณการดูโทรทัศน์ก็กลับเพิ่มมากขึ้นอีกครั้ง (ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2534)

คนที่อายุมากมักใช้สื่อมวลชนเพื่อแสวงหาข่าวสารหนัก ๆ มากกว่าเพื่อความบันเทิง คนที่มีอายุมากมักจะอ่านจดหมายถึงบรรณาธิการ ข่าวสารบ้านเมือง หรือบทบรรณาธิการ มากกว่าอ่านเรื่องตลกหรือข่าวกีฬา ในขณะที่คนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ไม่ค่อยจะอ่านบทบรรณาธิการ ในการฟังวิทยุก็เช่นกัน คนที่มีอายุมากมักจะฟังรายการที่หนัก ๆ เช่น ข่าว การอภิปรายปัญหา สังคม ดนตรีคลาสสิก รายการศาสนา และไม่ค่อยฟังดนตรีสมัยใหม่ (ปรมะ สตะเวทิน , 2533)

ระดับการศึกษากับการเปิดรับสื่อมวลชน

นักวิชาการสื่อสารพบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูงกับตัวแปรซึ่งเกี่ยวกับการ รับสาร และอายุกับระดับการศึกษาวงกันจะสามารถอธิบายความแตกต่างกันของพฤติกรรม การสื่อสารได้ คอมสตอค และคณะ (Comstock and other, 1978) อธิบายว่า การเลือกเปิดรับ สื่อมวลชนและระดับของการศึกษามีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับการเปิดรับข่าว และเรื่องที่ เกี่ยวข้องกับสาธารณชนและมีความสัมพันธ์ทางลบกับการเปิดรับเนื้อหาด้านบันเทิงจากสื่อ (ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ , 2534)

โดยทั่วไปแล้วคนที่มีการศึกษาสูงมักจะใช้สื่อมวลชนมากกว่าคนที่มีการศึกษาต่ำ และคน ที่มีการศึกษาสูงมักจะใช้สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ ในขณะที่คนที่มีการศึกษาต่ำกว่ามักจะใช้สื่อประเภท วิทยุและโทรทัศน์และภาพยนตร์ (ปรมะ สตะเวทิน , 2533)

เพศกับการเปิดรับสื่อมวลชน

การวิจัยทางจิตวิทยาหลายชิ้นได้แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงกับผู้ชายมีความแตกต่าง กันอย่างมากในเรื่องความคิด ค่านิยม และทัศนคติ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมและสังคมกำหนด บทบาทและกิจกรรมของคนสองเพศไว้ต่างกัน ผู้หญิงมักจะเป็นคนที่มีจิตใจอ่อนไหวและ เจ้าอารมณ์ (emotional) โอนอ่อนผ่อนตาม (submissive) และเป็นแม่บ้านแม่เรือน (home-oriented) (William D.Brooks อ้างถึงใน ปรมะ สตะเวทิน , 2533 หน้า 114)

ส่วนในเรื่องการเปิดรับสื่อก็มีแตกต่างกันบ้าง เพศหญิงจะใช้เวลาในการดูโทรทัศน์และ ฟังวิทยุมากกว่าเพศชาย โดยนิยมดูรายการละคร ในขณะที่เพศชายนิยมอ่านหนังสือพิมพ์มาก

กว่าดูโทรทัศน์ เพศชายมักดูรายการข่าวและกีฬา (Greenberg และ Kumata ,1968 อ้างถึง
ในยุบล เบญจรงค์กิจ ,2534 หน้า 69)

สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจกับการเปิดรับสื่อ

สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ (socioeconomic status) หมายความว่า อาชีพ รายได้ เชื้อชาติและชาติพันธุ์ ตลอดจนภูมิหลังของครอบครัว การวิจัยทางนิเทศศาสตร์ได้ชี้ให้เห็นว่า สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้รับสาร มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อปฏิกิริยาของผู้รับสารที่มีต่อผู้ส่งสารและสาร สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจทำให้คนมีวัฒนธรรมที่ต่างกัน มีประสบการณ์ต่างกัน มีทัศนคติ ค่านิยมและเป้าหมายที่ต่างกัน (Michael Burgoon , 1974 อ้างถึงในปรมะ สตะเวทิน , 2533 หน้า115)

รายได้เป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล การศึกษาวิจัยที่ใช้แนวทฤษฎีประชากรศาสตร์ จึงมักมีตัวแปรรายได้ของบุคคลรวมอยู่ด้วยเสมอ รายได้และระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กันสูงมาก โดยเฉพาะแล้ว คนที่มีการศึกษาสูงมักจะมีรายได้สูงตามไปด้วย งานวิจัยของ ชรามม์และไวท์ (Schramm and White, 1949) ศึกษาการเปิดรับสารของผู้รับสารในสังคมอเมริกัน แสดงผลที่ใกล้เคียงกับงานวิจัยอื่น ๆ ว่า ผู้ที่มีรายได้สูงมักเป็นผู้ที่นิยมเปิดรับสื่อสิ่งพิมพ์ และนิยมเนื้อหาที่ค่อนข้างหนัก ไม่ค่อยสนใจเนื้อหาด้านความบันเทิง แมคเนลลี่ และคณะ (Mc Nelly and other, 1968) พบว่าคนที่มีฐานะดีและมีการศึกษาสูงเป็นกลุ่มคนที่ได้รับข่าวสารที่มีเนื้อหาสาระจากสื่อมวลชนมากที่สุด (ยุบล เบญจรงค์กิจ ,2534)

นอกจากพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของผู้รับสารจะแตกต่างกันตามลักษณะทางประชากรแล้ว ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อที่สำคัญอีก ดังต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ

การเปิดรับสื่อ

แฮมมวอล เบคเกอร์ (Becker) ได้ให้ความหมายของการเปิดรับสื่อ โดยจำแนกตามพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ คือ

1. การแสวงหาข้อมูล (information seeking) บุคคลจะแสวงหาข้อมูลเพื่อต้องการให้มีความคล้ายคลึงกับคนอื่น ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือทั่ว ๆ ไป

2. การเปิดรับข้อมูล (information receptivity) บุคคลจะเปิดรับสื่อเพื่อต้องการทราบข้อมูลที่ตนเองสนใจ อยากรู้ เช่น เปิดดูรายการโทรทัศน์เฉพาะรายการที่ตนเองสนใจหรือมีคนแนะนำมา หรือถ้าอ่านหนังสือพิมพ์หรือฟังวิทยุ ถ้ามีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนก็จะให้ความสนใจเป็นพิเศษ

3. การเปิดรับประสบการณ์ (experience receptivity) บุคคลจะเปิดรับสื่อเพราะต้องการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ (สุมาลี ตั้งจิตต์ศิลป์ , 2537)

โรเจอร์ส และ สเวนนิ่ง (Rogers and Sevenning , 1969) ขยายแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อมวลชนให้กว้างขวางออกไป โดยให้คำนิยามว่า สื่อมวลชนนั้นคลุมถึงสื่อ 5 ประเภท คือ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ นิตยสาร และโทรทัศน์ ดัชนีในการวัดการเปิดรับสื่อมวลชนใน ความหมายของเขา จึงประกอบด้วยจำนวนรายการวิทยุที่รับฟังต่อสัปดาห์ การอ่านหนังสือพิมพ์ ต่อหนึ่งสัปดาห์ ภาพยนตร์ที่ดูต่อปีและอื่น ๆ

สรุปได้ว่า การเปิดรับสื่อ คือ ความบ่อยครั้งในการเปิดรับ ระยะเวลา รวมถึงจำนวนสื่อ ในการเปิดรับด้วย

ทฤษฎีทางการสื่อสารที่เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ คือ กระบวนการในการเลือกรับข่าวสาร (selective process) กระบวนการเลือกรับข่าวสารของผู้รับสารเป็นตัวกำหนดความสำเร็จหรือ ความล้มเหลวของการส่งสารไปยังผู้รับสาร ข่าวสารต่าง ๆ แม้จะได้รับการเตรียมมาอย่างดี ใช้ผู้ถ่ายทอดที่มีความสามารถและความน่าเชื่อถือสูง หรือใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพมากก็ตาม แต่ สิ่งเหล่านี้ก็มิได้ประกันความสำเร็จของการสื่อสารไปยังผู้รับสารตามที่ผู้ส่งสารต้องการได้ ร้อยเปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้เพราะผู้รับสารจะมีกระบวนการเลือกรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกันไปตาม ประสบการณ์ ความต้องการ ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้สึกนึกคิด ฯลฯ ที่ไม่เหมือนกัน

กระบวนการเลือกรับข่าวสารเปรียบเสมือนเครื่องกรอง (filter) ข่าวสารในการรับรู้ของ มนุษย์เรา ซึ่งประกอบด้วย (พีระ จิระโสภณ , 2529)

1. การเลือกเปิดรับหรือเลือกสนใจ (selective exposure or selective attention) คนเรามิ แสวงใ้มนที่จะเปิดตัวเองให้สื่อสารตามความคิดเห็นและความสนใจของตนเอง และหลีกเลี่ยงไม่

สื่อสารในสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นและความสนใจของตน (Klapper,1960) นอกจากนี้ทัศนคติดั้งเดิมที่เป็นตัวกำหนดในการเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว ยังมีปัจจัยทางด้านสังคม จิตใจ และลักษณะส่วนบุคคลต่าง ๆ ที่เป็นตัวกำหนดการเลือกเปิดรับข่าวสาร เช่น สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อ อุดมการณ์ ลัทธินิยม ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ประสบการณ์ ฯลฯ

2. การเลือกรับรู้หรือตีความ (selective perception or selective interpretation) เป็นกระบวนการกลั่นกรองขั้นต่อมาจากเมื่อเลือกเปิดรับข่าวสารจากแหล่งข่าวสารแล้ว ผู้รับสารจะตีความหมายและความเข้าใจตามทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง แรงจูงใจ สภาวะร่างกายและอารมณ์ในขณะนั้น

ด้วยเหตุนี้ คน ๆ หนึ่งอาจได้ยินผู้พูดพูดในสิ่งหนึ่ง ขณะที่อีกคนหนึ่งได้ยินผู้พูดคนเดียวกันนั้นพูดในสิ่งที่แตกต่างกันออกไป ในแง่ทฤษฎีแล้ว ผู้ฟังหลายคนอาจได้ยินสารอย่างเดียวกันแตกต่างกันออกไป (เมตตา กฤตวิทย์ และคณะ , 2530)

3. การเลือกจดจำ (selective retention) เป็นแนวโน้มในการเลือกจดจำข่าวสารเฉพาะส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทัศนคติ ฯลฯ ของตนเอง และมักจะลืมในส่วนที่ตนเองไม่สนใจหรือไม่เห็นด้วย (พีระ จิระโสภณ ,2529)

เบเรลสันและสไตเนอร์ (Berelson and Steiner) กล่าวว่า ในด้านหนึ่งนั้น คนเรามีแนวโน้มที่จะเปิดรับสารที่โอนเอียงไปตามความใส่ใจของตน แต่ในอีกด้านหนึ่งก็คือ จะมีคนอีกกลุ่มหนึ่งที่อยู่นอกเหนือความอยากรู้อยากเห็นของตน เขาเหล่านี้จะอ่านหรือฟังเรื่องที่ต่อต้านหรือแตกต่างไปจากความใส่ใจโดยปกติ แต่ข้อสำคัญคนเรามีแนวโน้มที่จะรับสารในระดับที่ตนพร้อมจะให้เป็นไป (เมตตา กฤตวิทย์ และคณะ , 2530)

ความแตกต่างของบุคคลในเรื่องสรีระ ภูมิหลัง และสภาพแวดล้อม นับได้ว่าเป็นเหตุที่สำคัญที่ทำให้พฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสารแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล และส่งผลไปถึงความแตกต่างของความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ดังนั้นแนวคิดและทฤษฎีที่จะนำมาใช้เป็นกรอบความคิดที่จะศึกษาต่อไปคือ “ทัศนคติ”

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ (attitude)

คำว่า “ทัศนคติ” ได้ถูกจำกัดความ หรือให้ความหมายจากบุคคลหลายท่าน ดังนี้
 กูดส์ (Goods) ทัศนคติ : เป็นแนวโน้มในการที่จะแสดงหรือมีปฏิกิริยาในทางบวกหรือ
 ในทางลบต่อสิ่งหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับค่านิยมและประสบการณ์ทางสังคมที่ฝังรากลึกอยู่

มาติน ฟิชบายน์ (Martin Fishbein, 1967) : ทัศนคติคือความโน้มเอียงซึ่งเกิดจากการ
 เรียนรู้ที่จะแสดงต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางสนับสนุน หรือไม่สนับสนุน ทัศนคติเกิดขึ้นก่อน
 พฤติกรรม และทัศนคติเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของบุคคล

นอร์แมน แอล มัน (Norman L. Mun , 1971) ทัศนคติ : ความรู้สึกและความคิดเห็นของ
 บุคคลที่มีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ สถาบัน และข้อเสนอต่าง ๆ ในทางที่ยอมรับหรือปฏิเสธ
 ซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยพฤติกรรมอย่างเดียวกันตลอด

เฮช ซิลด์ (H. Childs , 1975) ทัศนคติ หมายถึงแนวโน้มของคน ๆ หนึ่ง ที่มีต่อสิ่งเร้า
 หรือเรื่องบางเรื่อง รวมถึงผลรวมถึงความรู้สึก อคติ ความกลัว ความคิด และความรู้อื่น ๆ ที่มี
 ต่อเรื่องต่าง ๆ

นิพนธ์ คันธเสวี (2511) ให้ความหมาย “ทัศนคติ” ว่าเป็นสิ่งซึ่งบอกของการแสดงของ
 บุคคลที่จะกระทำต่อสิ่งของ บุคคล หรือสถานการณ์ ทัศนคติจึงมีความสำคัญในการมีปฏิกิริยา
 ได้ต่อสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าว หากบุคคลจะกระทำหรือแสดงออกอะไรสักอย่างหนึ่งออกมาต่อ
 สิ่งใดสิ่งหนึ่ง เขาย่อมกระทำไปตามทัศนคติที่เขามีต่อสิ่งนั้น ๆ ทัศนคติของบุคคลจึงมีอิทธิพลใน
 การแสดงพฤติกรรมของบุคคล

เชิดศักดิ์ โฆวาทิธี (2520) กล่าวไว้ว่า ทัศนคติ คือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ
 อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ และเป็นตัวกำหนดให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือ
 มีแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง อาจเป็นไปในทิศทาง
 สนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้

ประจวบ อิ่นฮ้อด (2520) กล่าวว่า “ทัศนคติ” หมายถึง ที่ทำให้คนเรามีต่อกรณีใดกรณีหนึ่ง หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นความรู้สึกภายในของแต่ละบุคคล การที่จะทราบทัศนคติของผู้ใดผู้หนึ่งต้องสังเกตหรือดูพฤติกรรมที่ผู้นั้นแสดงออกมาในรูป การเขียน การพูด การแสดงท่าที กริยา สีหน้า น้ำเสียง การประพฤติปฏิบัติ

เสรี วงษ์มณฑา (2529) กล่าวว่า “ทัศนคติ” คือ ความพร้อมที่จะประพฤติปฏิบัติ ประกอบไปด้วยความรู้ ความรู้สึก และแนวโน้มของพฤติกรรม

สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร (2533) ทัศนคติ (attitude) เป็นความคิดและความรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุ หรือสิ่งแวดล้อม โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจสอดคล้องกับพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเป็นมิติของการประเมินเพื่อแสดงว่าชอบหรือไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Intrapersonal communication) ที่เป็นผลกระทบบมาจากการรับสาร อันเป็นผลต่อพฤติกรรมต่อไป และทัศนคติเป็นพรมแดนเชื่อมโยงความรู้กับพฤติกรรม

องค์ประกอบของทัศนคติ

ซิมบาโด และ เอบเบเซน (Zimbardo and Ebbesen, 1977) กล่าวถึงองค์ประกอบของทัศนคติ 3 ประการ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Component) เป็นส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ทั่วไป ทั้งสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ หากบุคคลมีความรู้หรือความคิดว่าสิ่งใดดีก็มักจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น หากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดี ก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก อารมณ์ (Affective Component) คือลักษณะของการแสดงออกทางด้านอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีผลแตกต่างกันไปตามบุคลิกภาพของคนนั้น เป็นลักษณะที่เป็นค่านิยมของแต่ละคน

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) คือการแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึก

การเกิดทัศนคติ

เครช , ครูทฟิลด์ และบัลลัคซี (Krech , Crutchfield and Ballachy, 1948 อ้างถึงใน
สุนารี ประสานเสริมส่ง , 2537) ได้ให้ความเห็นว่า ทัศนคติ อาจเกิดขึ้นจาก

1. การตอบสนองความต้องการของตนเอง ถ้าสิ่งใดตอบสนองความต้องการของตนได้ บุคคลนั้นจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น หากสิ่งใดไม่สามารถสนองความต้องการของตนได้ บุคคลนั้นก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น
2. การได้เรียนรู้ความจริงต่าง ๆ อาจเกิดขึ้นได้ด้วยการอ่าน หรือจากคำบอกเล่าของผู้อื่น ดังนั้น บางคนอาจมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้อื่นจากการฟังคำติชมที่มีคนมาพูดให้ฟังก่อนก็ได้
3. การเข้าไปเป็นสมาชิกหรือสังกัดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง คนส่วนมากมักยอมรับเอาทัศนคติของกลุ่มมาเป็นของตน หากทัศนคตินั้นไม่ขัดแย้งกับทัศนคติของตนเกินไป
4. ทัศนคติที่มีส่วนสัมพันธ์กับบุคลิภาพของบุคคลนั้น เช่น ผู้ที่มีบุคลิภาพสมบุรณ์มักมองผู้อื่นในแง่ที่ดี ส่วนผู้ที่ปรับตัวยากจะมีทัศนคติในทางตรงกันข้าม โดยมักจะมองว่า จะมีคนคอยอิจฉา หรือ คิดร้ายต่าง ๆ ต่อตน

จะเห็นได้ว่า ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดมาจากการเรียนรู้ (Learning) จากแหล่งทัศนคติ (Source of Attitude) ต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมาย สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experience) เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางที่ดีหรือไม่ดี จะทำให้เขาเกิดทัศนคติต่อสิ่งนั้นไปตามทิศทางที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน
2. การติดต่อสื่อสารจากบุคคลอื่น ๆ (Communication frpm others) การได้รับการติดต่อสื่อสารจากบุคคลอื่นจะทำให้เกิดทัศนคติจากการได้รับรู้ข่าวสารต่าง ๆ จากผู้อื่นได้
3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทัศนคติขึ้นได้
4. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทัศนคติของบุคคลหลายอย่างเกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น วัด โรงเรียน หน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งสถาบันเหล่านี้เป็นแหล่งที่มาและสนับสนุนให้เกิดทัศนคติบางอย่างเกิดขึ้นได้

ประเภทของทัศนคติ

บุคคลสามารถแสดงทัศนคติได้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ทัศนคติเชิงบวก เป็นทัศนคติที่ชักนำให้บุคคลแสดงออก มีความรู้สึกหรืออารมณ์จากสภาพจิตใจได้ตอบในด้านดีต่อบุคคลอื่น หรือเรื่องราวหนึ่งเรื่องราวใด รวมทั้งหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และการดำเนินกิจการขององค์กรและอื่น ๆ

2. ทัศนคติเชิงลบ เป็นทัศนคติที่สร้างความรู้สึกเป็นไปในทางเสื่อมเสีย ไม่ได้ได้รับความเชื่อถือ หรือไว้วางใจ อาจมีความเคลือบแคลงระแวงสงสัย รวมทั้งเกลียดชังต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และการดำเนินกิจการขององค์กรและอื่น ๆ

3. ทัศนคติที่บุคคลไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องราว หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่งต่อบุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์กร และอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง

ทัศนคติทั้ง 3 ประเภทนี้ บุคคลอาจจะมีเพียงประการเดียว หรือหลายประการรวมกันก็ได้ ขึ้นอยู่กับความมั่นคงในเรื่องความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด หรือค่านิยมอื่น ๆ ที่มีต่อบุคคล สิ่งของ การกระทำ หรือสถานการณ์ เป็นต้น ยิ่งถ้าทัศนคติของบุคคลแต่ละคนถูกกระตุ้นให้แสดงออกมาในรูปของความเห็นร่วมกัน ก็จะเป็น “ ประชามติ ” ไป

โดยสรุปทัศนคติ เป็นเรื่องของจิตใจ ความเชื่อ ท่าทีความรู้สึก การมีปฏิกิริยาในทางบวกหรือทางลบที่มีต่อบุคคล หรือต่อสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ ดังนั้นแนวคิดทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในกรอบความคิดที่จะศึกษาต่อไป คือ “ความรู้”

แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ (Knowledge)

บลูม (Bloom, 1971) กล่าวว่า “ความรู้” เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะเรื่อง หรือเรื่องทั่ว ๆ ไป ระลึกได้ถึงวิธีการ กระบวนการ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเน้นความจำ

กู๊ด (Good, 1973) ได้ให้ความหมายของ “ความรู้” ไว้ว่า ความรู้เป็นข้อเท็จจริง (facts) ความจริง(truth)กฎเกณฑ์และข้อมูลต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมสะสมจากมวลประสบการณ์ต่าง ๆ

บิคฮาร์ด (Bickhard, 1980) ให้ความหมายของความรู้ว่า หมายถึง ความสามารถของ ผู้เรียนที่จะรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ โดยแบ่งออกเป็นความรู้ต่อสถานการณ์หนึ่ง ๆ หรือ ความรู้ต่อเรื่องในระดับกว้าง

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533) กล่าวว่า ความรู้ (knowledge) เป็นการรับรู้เบื้องต้นซึ่งบุคคลส่วนมากจะได้รับผ่านประสบการณ์โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (S-R) แล้วจัดระบบของความรู้ที่ผสมผสานระหว่างความจำกับสภาพ จิตวิทยา ด้วยเหตุนี้ความรู้จึงเป็นความจำที่เลือกสรรที่สอดคล้องกับสภาพจิตใจของตนเอง ผลกระทบที่ผู้รับสารได้รับในเชิงความรู้ทางทฤษฎีการสื่อสารเกิดจากสาเหตุ ดังนี้

1. การตอบข้อสงสัย (ambiguity resolution) ผู้รับสารมักแสวงหาข้อมูลโดยอาศัยสื่อมวลชนเพื่อตอบข้อสงสัยและความสับสนของตน
2. การสร้างทัศนคติ (attitude formation) สื่อมวลชนเสนอข่าวสาร (ความรู้) เพื่อสร้างทัศนคติ เพื่อผลในการยอมรับเรื่องนั้น ๆ
3. การกำหนดวาระ (agenda setting) เป็นผลกระทบเชิงความรู้ที่สื่อกระจายออกไป เพื่อให้ประชาชนตระหนักและผูกพันกับประเด็นวาระที่สื่อกำหนดขึ้น หากตรงกับภูมิหลังของปัจเจกชนและค่านิยมของสังคมแล้ว ผู้รับสารก็จะเลือกสรรสนเทศนั้น
4. การเพิ่มพูนระบบความเชื่อ (expansion of belief system) การสื่อสารมักกระจายความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ด้านต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน จึงทำให้ผู้รับสารรับทราบระบบความเชื่อที่หลากหลายและลึกซึ้งไว้ในความเชื่อของตนมากขึ้นเรื่อย ๆ
5. การรู้แจ้งต่อค่านิยม (value clarification) ความขัดแย้งในเรื่องค่านิยมและอุดมการณ์เป็นภาวะปกติของสังคม สื่อมวลชนที่นำเสนอข้อเท็จจริงในประเด็นเหล่านี้ ย่อมทำให้ประชาชนผู้รับสารเข้าใจถึงค่านิยมเหล่านั้นแจ่มชัดขึ้น

ความรู้ทำให้รู้ถึงความสามารถในการจดจำ และการระลึกถึงเหตุการณ์หรือ ประสบการณ์ที่เคยพบมาแล้ว แบ่งได้ดังนี้

- ก. ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา
- ข. ความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีและการดำเนินการที่เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
- ค. ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวความคิดและโครงสร้าง

การประเมินผลด้านความรู้ หมายถึง การประเมินความเปลี่ยนแปลงความรู้เดิมในเนื้อหาที่เรียนรู้ และทักษะในการใช้เนื้อหาความรู้ บลูม (Bloom) และคณะ (1956) ได้แยกระดับความรู้ไว้ 6 ระดับ ดังนี้

1. ระดับที่ระลึกได้ (recall) หมายถึง การเรียนรู้ในลักษณะที่จดจำเรื่อง เฉพาะวิธีปฏิบัติกระบวนการและแบบแผนได้ ความสำเร็จในระดับนี้ คือ ความสามารถในการดึงข้อมูลจากความจำออกมาได้
2. ระดับรวบรวมสาระสำคัญได้ (comprehension) หมายความว่า บุคคลสามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้มากกว่าการจำเนื้อหาได้ด้วยภาพ ให้ความหมาย แปลความและเปรียบเทียบความคิดอื่น ๆ หรือคาดคะเนผลที่เกิดขึ้นต่อไปได้
3. ระดับของการนำไปใช้ (application) สามารถนำเอาข้อเท็จจริงและความคิดเห็นที่เป็นธรรม (abstract) ปฏิบัติจริงได้อย่างเป็นรูปธรรม
4. ระดับของการวิเคราะห์ (analysis) สามารถใช้ความคิดในรูปของการนำความคิดมาแยกเป็นส่วน เป็นประเภท หรือนำข้อมูลมาประกอบกันเพื่อการปฏิบัติของตนเอง
5. ระดับการสังเคราะห์ (synthesis) คือ การนำข้อมูลและแนวความคิดมาประกอบกันแล้วนำไปสู่การสร้างสรรค์ (creating) ซึ่งเป็นสิ่งใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม
6. ระดับของการประเมินผล (evaluation) คือ ความสามารถในการใช้ข้อมูลเพื่อตั้งเกณฑ์ (criteria) การรวบรวมและวัดข้อมูลตามมาตรฐาน เพื่อให้ข้อตัดสินถึงระดับของประสิทธิผลของกิจกรรมแต่ละอย่าง

เมื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร เปิดรับสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับพลังงานนิวเคลียร์และโรงไฟฟ้านิวเคลียร์แล้ว จะนำความรู้ความเข้าใจในเรื่องพลังงานนิวเคลียร์ที่ถูกต้อง และสามารถเชื่อมโยงความรู้นั้น ๆ เข้ากับสภาพแวดล้อม กล่าวคือสามารถระลึกและรวบรวมสาระสำคัญที่เกี่ยวกับพลังงานนิวเคลียร์ไปประเมินผลได้ถึงผลดี ผลเสียของโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ที่มีตนเองและสังคมได้อีกด้วย

ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัว คือ ความรู้ (knowledge) ทักษะ (attitude) และพฤติกรรม (practice) ของผู้รับสารที่อาจจะมีผลกระทบต่อสังคมจากการรับสารนั้น ๆ สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการนำข่าวสารต่าง ๆ ไปเผยแพร่เพื่อให้ประชาชนในสังคมได้รับทราบว่าขณะนั้นในสังคมเกิดปัญหาอะไร เมื่อประชาชนได้รับข่าวสารนั้น ๆ ย่อมก่อให้เกิดทัศนคติและเกิดพฤติกรรมต่อไป ซึ่งมีลักษณะสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร ,2533) ฉะนั้นในการที่จะให้มีการยอมรับ ปฏิบัติสิ่งใด ต้องพยายามเปลี่ยนทัศนคติเสียก่อนโดยให้ความรู้ (Zimbardo , 1977)

ทัศนคติของบุคคลสามารถจะถูกทำให้เปลี่ยนแปลงได้หลายวิธี อาจจะเป็นโดยวิธีที่บุคคลได้รับข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งข่าวสารนั้นอาจจะมาจากบุคคลอื่น หรือมาจากสื่อมวลชนต่าง ๆ ข่าวสารที่ได้รับนี้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของทัศนคติทางด้านความรู้หรือการรับรู้ (Cognitive Component) และเมื่อส่วนประกอบหนึ่งเปลี่ยนแปลง ส่วนประกอบด้านอื่น ๆ ก็มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปได้เช่นเดียวกัน เช่น ถ้ามีส่วนประกอบของทัศนคติทางด้านความรู้เปลี่ยนแปลงก็มีแนวโน้มทำให้ส่วนประกอบด้านอารมณ์ (Affective Component) และส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรม (Behavior Component) เปลี่ยนแปลงด้วย เมื่อส่วนประกอบย่อยของทัศนคติเปลี่ยนแปลงก็ย่อมส่งผลให้ทัศนคติโดยรวมเปลี่ยนแปลงด้วย

กระบวนการที่แสดงว่าบุคคลได้ถูกชักจูงใจโดยการสื่อสาร

จากการศึกษาของ โฮฟแลนด์ และ เจนิส (Hovland and Janis, 1959) ระบุว่ากระบวนการ 4 ขั้นตอนต่อไปนี้เป็นตัวกำหนดหรือแสดงว่าบุคคลได้ถูกชักจูงใจโดยการสื่อสาร

1. การใส่ใจ (Attention) ถ้าบุคคลไม่ให้ความสนใจ ความสนใจ หรือตั้งใจที่จะรับฟังข่าวสาร ก็ไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลนั้นได้
2. ความเข้าใจ (Comprehension) หลังจากใส่ใจในข่าวสารแล้ว สิ่งก็ตามมาก็คือความเข้าใจ ถึงแม้ว่าผู้ฟังจะใส่ใจกับข่าวสารนั้น แต่ถ้าไม่เข้าใจข่าวสารนั้นก็ไม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลนั้น
3. การยอมรับ (Acceptance) การยอมรับข่าวสาร แนวความคิด ข้อโต้แย้ง และข้อสรุปของข่าวสาร เป็นสิ่งที่ทำให้กระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติสมบูรณ์ได้ ถ้าแนวความคิดนั้นผู้ฟังยอมรับหรือเห็นด้วย การที่เขาตัดสินใจทำสิ่งใด ๆ ก็ย่อมมีแนวโน้มมากยิ่งขึ้น

4. ความคงอยู่ (Retention) ประสิทธิภาพข่าวสารจะสมบูรณ์หรือไม่ขึ้นอยู่กับความคงอยู่ของข่าวสารนั้น หรือความจำได้ของบุคคลนั่นเอง ข่าวสารนั้นจะต้องมีพลังในการคงอยู่ (Staying power) กับบุคคลนั้นเพื่อจะได้เกิดผลในเวลาต่อมา

ซึ่งสอดคล้องกับโรเจอร์(Rogers,1973)ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับการสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติว่า การสื่อสารก่อให้เกิดผล 3 ประการ คือ

1. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ของผู้รับสาร
2. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติของผู้รับสาร
3. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของผู้รับสาร

การเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 นี้ จะเกิดในลักษณะต่อเนื่องกัน คือ เมื่อผู้รับสารได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องหนึ่งเรื่องใด ก็เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องนั้น ๆ และความรู้ความเข้าใจนี้จะทำให้เกิดทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องนั้น และขั้นสุดท้ายก็จะก่อให้เกิดพฤติกรรมที่จะกระทำต่อเรื่องนั้น ๆ ตามมา

จากแนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวมานี้ ได้นำมาใช้เป็นข้อสนับสนุนในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้อย่างชัดเจน โดยมองว่า ความรู้เรื่องพลังงานนิวเคลียร์และโรงไฟฟ้านิวเคลียร์เป็นเรื่องที่กำลังอยู่ในระยะการตัดสินใจว่าจะควรสร้างในเมืองไทยหรือไม่ โดยเฉพาะในด้านการยอมรับของประชาชน ซึ่งข่าวสารต่าง ๆ ที่ผ่านมามีเกี่ยวกับเรื่องนิวเคลียร์และโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ที่แพร่กระจายในสังคมมีทั้งกระแสทั้งในด้านคัดค้านและสนับสนุน ข่าวสารดังกล่าวจะผ่านกระบวนการสื่อสารไปสู่ผู้รับสารคือประชาชนที่มีความแตกต่างกันในด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์ เช่น เพศ อายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา กระบวนการเลือกเปิดรับสื่อและสารที่แปรผันไปตามบุคคลและสังคม ความแตกต่างที่กล่าวมานี้จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารความรู้เกี่ยวกับพลังงานนิวเคลียร์และโรงไฟฟ้านิวเคลียร์มากน้อยแตกต่างกัน และก่อให้เกิดทัศนคติต่อพลังงานนิวเคลียร์และโรงไฟฟ้านิวเคลียร์แตกต่างกันไปด้วย

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรและการเปิดรับสื่อ งานวิจัยในประเทศ

การศึกษาของ ดารณี ถนอม (2532) เรื่อง “ พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารรัฐสภาของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ” ศึกษาจากประชาชนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร อายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 343 คน พบว่า ประชาชนในกรุงเทพมหานครที่อยู่ในกลุ่มเพศและอาชีพต่างกันมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารรัฐสภาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

การศึกษาของ วชิรียา อานามวัฒน์ (2533) เรื่อง “ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อโทรทัศน์เพื่อการใช้ประโยชน์และการตอบสนองความต้องการ : ศึกษาเฉพาะรายการธรรมะพระพยอมกับนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ” ศึกษาจากนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 อายุ 11-18 ปี จากโรงเรียนสหศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 545 คน พบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคสื่อโทรทัศน์ คือ กลุ่มเพศหญิงมีปริมาณการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ในแต่ละวันมากกว่ากลุ่มเพศชาย และกลุ่มที่มีอายุแตกต่างกันจะมีปริมาณการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ในแต่ละวันที่แตกต่างกัน

การศึกษาของ สุวรรณิ โภธิศรี (2534) เรื่อง “ การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ของผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร ” โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่า เพศ อายุ อาชีพ รายได้ และการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสารจากหนังสือพิมพ์ รายได้และการศึกษามีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์และโปสเตอร์ ปริมาณการเปิดรับข่าวสารโรคเอดส์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้ และทัศนคติในการป้องกันโรคเอดส์

การศึกษาของ กรรณิการ์ ศรีสวัสดิ์วิชัย (2534) เรื่อง “ การตัดสินใจซื้อและอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง ” ศึกษาจากประชาชนที่ซื้อและอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 991 คน พบว่า พฤติกรรมการซื้อการอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐจะแตกต่างกันตามอายุของกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มผู้

ที่มีอายุ 46-55 ปี และกลุ่มอายุมากกว่า 55 ปี จะเป็นกลุ่มที่อ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐทุกวัน ขณะที่กลุ่มผู้ที่มีอายุ 15-25 ปี จะอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐไม่แน่นอน

การศึกษาของ พันโทหญิงเนาวรัตน์ โรจนวิทยา (2534) เรื่อง “ทัศนคติของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อรายการเพื่อแผ่นดินไทย” ศึกษาจากประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน พบว่า เพศและอายุมีความสัมพันธ์กับการรับฟังรายการเพื่อแผ่นดินไทย โดยเพศชายจะฟังรายการเพื่อแผ่นดินไทยมากกว่าเพศหญิง และกลุ่มที่มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไปจะมีระดับการฟังมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี

การศึกษาของ วิริยา ธุวสิน (2534) เรื่อง “การรับข่าวสารเกี่ยวกับยาม้าจากสื่อมวลชนของพนักงานขับรถบริษัท ขนส่ง จำกัด (บขส.)” ศึกษาจากพนักงานขับรถ บริษัท ขนส่ง จำกัด จำนวน 202 คน พบว่า พนักงานขับรถที่มีอายุแตกต่างกันมีการเปิดรับสื่อโทรทัศน์แตกต่างกัน แต่เปิดรับสื่อวิทยุและหนังสือพิมพ์ไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ พนักงานขับรถที่มีอายุมากกว่า 40 ปี มีการเปิดรับสื่อโทรทัศน์มากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มที่มีอายุ 20-40 ปี

การศึกษาของ สุภาพงษ์ ระรอยทรง (2534) เรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารความรู้และทัศนคติต่อการเสนอข่าวต่างประเทศทางสื่อมวลชนของประชาชนในกรุงเทพมหานคร” ศึกษาจากประชาชนในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์ พบว่า รายได้และเพศมีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารต่างประเทศทางหนังสือพิมพ์ อายุมีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารต่างประเทศทางวิทยุ และการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารต่างประเทศทางหนังสือพิมพ์และวิทยุ นอกจากนี้การเปิดรับข่าวต่างประเทศทางหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับความรู้ด้านข่าวต่างประเทศ การเปิดรับข่าวต่างประเทศมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับข่าวต่างประเทศด้วย

การศึกษาของ อังคณา มั่งมีทรัพย์ (2534) เรื่อง “ประสิทธิผลของการเผยแพร่ข่าวสารคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขที่มีต่อความรู้ และความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับความปลอดภัยในการบริโภคอาหาร: ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในเขตจังหวัดนครปฐม ” ศึกษาจากประชาชนในเขตอำเภอเมือง อำเภอดอนตูม และอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 420 ราย พบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้แตกต่างกันมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าว

สารด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านสาธารณสุขแตกต่างกัน ผู้ที่มีอายุน้อยมีพฤติกรรมมารับข่าวสารมากกว่าผู้ที่มีอายุมาก ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงมีพฤติกรรมมารับข่าวสารมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ ผู้ที่มีอาชีพมั่นคง เช่น กลุ่มข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีพฤติกรรมมารับข่าวสารสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ ผู้ที่มีรายได้สูงมีพฤติกรรมมารับข่าวสารสูงกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ และเพศชายเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ มากกว่าเพศหญิงเล็กน้อยแต่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะประชากรแตกต่างกันไม่มีความแตกต่างกันด้านความรู้เรื่องความปลอดภัยของอาหาร

การศึกษาของ ประวิณ พัฒนะพงษ์ (2534) เรื่อง “พฤติกรรมแสวงหาข่าวและความพึงพอใจต่อข่าวสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกรรมการหมู่บ้าน อ.แม่ทะ จ.ลำปาง” พบว่า กรรมการหมู่บ้านที่อายุต่างกันจะมีความสนใจข่าวสารความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ข่าวต่างประเทศ และเลือกใช้สื่อโทรทัศน์แตกต่างกัน

การศึกษาของสิริพร จิตรักษ์ธรรม (2536) เรื่อง “การเปิดรับสื่อและการใช้ประโยชน์ข่าวส จากหนังสือพิมพ์และนิตยสารด้านธุรกิจของผู้ประกอบธุรกิจการส่งออก” พบว่า อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันทำให้ปริมาณการเปิดรับหนังสือพิมพ์ด้านธุรกิจแตกต่างกัน นอกจากนี้ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ทำให้ปริมาณการเปิดรับนิตยสาร/วารสารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยในต่างประเทศ

การศึกษาของ ไอดา (Aida, 1976) เรื่อง “ การหาความสัมพันธ์ระหว่างความอาวุโส การเป็นสมาชิกชมรม และการเปิดรับสื่อสารมวลชน ” ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนหญิง อายุระหว่าง 18-23 ปี และเรียนเต็มเวลาในเลบานอน จำนวน 434 คน พบว่า นักเรียนที่เรียนชั้นเดียวกัน คนที่อายุน้อยกว่าจะเปิดรับสื่อมากกว่าคนที่อายุแก่กว่า

การศึกษาของ อัลเลน และ เบียลบาย (Allen and Bielby, 1979) เรื่อง “ ความสัมพันธ์ระหว่างคนผิวดำกับการเปิดรับสื่อสิ่งพิมพ์ ” ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนผิวดำ จำนวน 268 คน พบว่า ตัวแปรโครงสร้างทางสังคมเป็นปัจจัยชี้ขาดที่สำคัญที่สุดของการเปิดรับสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอายุ คนผิวดำที่มีอายุต่างกันมีการเปิดรับสื่อสิ่งพิมพ์ที่แตกต่างกัน

การศึกษาของ รูอิซ , มาร์ค และ ริชาร์ดสัน (Ruiz, Marks and Richardson, 1992) เรื่อง “ ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อเรื่องสุขภาพที่ใช้ภาษาอังกฤษผสมสเปน กับการเปิดรับข่าวสารของผู้หญิงที่พูดสเปนในลอสแอนเจลิส และแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ” ซึ่งมีอายุระหว่าง 55-92 ปี จำนวน 598 คน พบว่า สื่อที่ใช้ภาษาอังกฤษและสเปนนำเสนอข่าวสารด้านสุขภาพเป็นตัวพยากรณ์การเปิดรับสื่อหลังจากควบคุมตัวแปรทางด้านประชากรศาสตร์ และการเปิดรับสื่อเป็นตัวพยากรณ์ความรู้ และทัศนคติ หลังจากควบคุมตัวแปรด้านประชากรและการใช้ภาษาอังกฤษและสเปนนำเสนอข่าวสารด้านสุขภาพ

การศึกษาของ ซาเลห์ (Saleh, 1994) เรื่อง “รูปแบบการสื่อสารของผู้อพยพชาวเยเมนในสหรัฐอเมริกา ” ศึกษาจากผู้อพยพชาวเยเมน ที่อาศัยอยู่ที่ The Lackawanna (Buffalo , New York) จำนวน 100 คน พบว่า อายุ การศึกษา การแคล่วคล่องในการใช้ภาษาอังกฤษ สถานสมรส เพศ และ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกา มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการเปิดรับสื่อ (Arab media)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรกับทัศนคติ

งานวิจัยในประเทศ

การศึกษาของ จินตนา สุนทรโทก (2530) เรื่อง “การรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูข้าวของเกษตรกรในเขตโครงการพยากรณ์และเตือนการระบาดของศัตรูข้าว จังหวัดชัยนาท ” ศึกษาจากเกษตรกรในเขตโครงการฯ จำนวน 376 คน พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับโครงการพยากรณ์ฯ และทัศนคติต่อการใช้สารเคมี อายุมีความสัมพันธ์ทางลบกับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับโครงการพยากรณ์ฯ และการใช้สารเคมีฯ ความรู้เกี่ยวกับโครงการพยากรณ์ฯ ทัศนคติเกี่ยวกับโครงการพยากรณ์ฯ ความรู้เกี่ยวกับสารเคมีฯ ทัศนคติเกี่ยวกับสารเคมี ต่างก็มีความสัมพันธ์ทางบวกซึ่งกันและกัน

การศึกษาของ ยุพดี จิตติกุลเจริญ (2531) เรื่อง “ การศึกษาทัศนคติที่มีต่อ ป.ป.ป. ของกลุ่มข้าราชการที่สังกัดสำนักงานนายกรัฐมนตรี ในเขตกรุงเทพมหานคร ” ศึกษาจากกลุ่มข้าราชการฯจำนวน 348 คน ซึ่งไม่จำกัดเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระดับตำแหน่ง พบว่า ลักษณะทางประชากรและสังคมที่แตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุและระดับการศึกษาที่

ต่างกัน จะเป็นผลให้ระดับความรู้ความเข้าใจต่อป.ป.ป.ต่างกันไปด้วย โดยผู้ที่มีอายุน้อยและผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีความรู้เกี่ยวกับ ป.ป.ป.มากกว่าผู้ที่มีอายุมากและผู้ที่มีการศึกษาต่ำ

การศึกษาของ พจนา วาสีกรตัน (2536) เรื่อง “ประสิทธิภาพของสื่อประชาสัมพันธ์โครงการริงค์เอิร์ธในการให้ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร” ศึกษาจากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพฯ จำนวน 400 คน ในลักษณะการวิจัยกึ่งทดลอง พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การศึกษาของ ศักดินา บุญเปี่ยม (2533) เรื่อง “ทัศนคติของผู้ป่วยยาเสพติดที่มีต่อการเปิดรับข่าวสารในเรื่องการบำบัดรักษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลธัญญารักษ์ กระทรวงสาธารณสุข” ศึกษาจากผู้ป่วยยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดรักษาแบบผู้ป่วยในเป็นระยะเวลา 15-21 วัน ของโรงพยาบาลธัญญารักษ์ จำนวน 200 คน พบว่า ตัวแปรลักษณะภูมิหลังทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ เขตที่อยู่อาศัย อาชีพ ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการเปิดรับข่าวสารในเรื่องการบำบัดรักษา

การศึกษาของ ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์ (2533) เรื่อง “การประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสตรีในด้านความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสตรีศึกษาจากสตรีที่เป็นสมาชิกกลุ่มสตรีในหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ จำนวน 341 คน พบว่า อายุและระดับการศึกษาของสตรีมีความสัมพันธ์กับความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสตรี ในขณะที่รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับเรื่องดังกล่าว

การศึกษาของ สุมาลี ตั้งจิตต์ศีล (2536) เรื่อง “พฤติกรรมการเปิดรับสื่อกับการรักษาแหล่งน้ำของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ” ศึกษาจากประชาชนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน พบว่า ประชาชนที่ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้แตกต่างกันมีทัศนคติต่อการรักษาคุณภาพน้ำแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีเพศ และอายุแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการรักษาคุณภาพน้ำไม่แตกต่างกัน และพบว่าความรู้เกี่ยวกับการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำมีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการรักษาคุณภาพน้ำ

งานวิจัยในต่างประเทศ

การศึกษาของ บรอดดี (Brody, 1981) เรื่อง “พลังงานนิวเคลียร์ : ความแตกต่างระหว่างเพศกับประชาติ” ศึกษารายงานการสำรวจประชามติที่อยู่ในช่วงปี 1975-1979 ในสหรัฐอเมริกา พบว่า เพศต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพลังงานนิวเคลียร์แตกต่างกัน เช่น ผู้หญิงจะมีความเชื่อเรื่องความปลอดภัยของโรงไฟฟ้านิวเคลียร์น้อยกว่าผู้ชาย และคิดว่าพลังงานนิวเคลียร์มีปัญหาและมีความกังวลมากกว่าผู้ชาย

การศึกษาของ บรอดดี (Brody, 1984) เรื่อง “ความแตกต่างระหว่างเพศในการสนับสนุนเรื่องพลังงานนิวเคลียร์” พบว่า ผู้หญิงจะคัดค้านเรื่องพลังงานนิวเคลียร์และต้องการคำอธิบายในเรื่องความปลอดภัยของการใช้พลังงานนิวเคลียร์มากกว่าผู้ชาย นอกจากนี้ผู้หญิงยังมองว่าโรงไฟฟ้านิวเคลียร์มีความปลอดภัยน้อย และปัญหาเรื่องพลังงานนิวเคลียร์เป็นเรื่องที่น่าห่วงมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพและชีวิต

การศึกษาของ กวินน์ (Guinn, 1984) เรื่อง “การเปรียบเทียบทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาต่อพลังงานนิวเคลียร์และอาวุธนิวเคลียร์” ศึกษาจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 1,133 คน (38 โรงเรียน) ในรัฐเซาท์คาโรไลนา สหรัฐอเมริกา พบว่า ทัศนคติเรื่องพลังงานนิวเคลียร์มีความสัมพันธ์กับเพศของนักเรียน และระดับการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน

การศึกษาของ แบคเตอร์ (Baxter, 1988) เรื่อง “ ความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องทัศนคติเกี่ยวกับพลังงานนิวเคลียร์ ” ศึกษาจากการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างในกรุงวอชิงตัน ดีซี. จำนวน 696 คน พบว่า ผู้หญิงจะมีทัศนคติที่ชอบพลังงานนิวเคลียร์น้อยกว่าผู้ชาย เนื่องจาก - ผู้หญิงไม่ค่อยเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องพลังงานทดแทน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หรือประโยชน์ของนิวเคลียร์ต่อสังคม

- ผู้หญิงยังมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีน้อยกว่าผู้ชาย
- ผู้หญิงคำนึงถึงเรื่องการป้องกันสิ่งแวดล้อม ความอันตรายที่เกิดจากการระเบิด และไม่ค่อยเชื่อใจในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากกว่าผู้ชาย

การศึกษาของ บิลลิง และ เครเมอร์ (Billing and Cramer, 1990) เรื่อง “ตัวแปรที่นิยมใช้และตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ที่เป็นตัวพยากรณ์ทัศนคติในเรื่องเชื้อชาติในบริบท” ศึกษา

จากกลุ่มตัวอย่าง ในปี 1986 จำนวน 1,099 คน พบว่า ระดับการศึกษา ระดับชั้นทางสังคม และอายุต่างกันทำให้ทัศนคติในเรื่องเชื้อชาติก็แตกต่างกันด้วย

การศึกษาของ ดรอทซ์ และ บริทท์ (Drottz and Britt, 1991) เรื่อง “ การศึกษา ความเข้าใจ ทัศนคติ และการรับรู้ความหมาย เกี่ยวกับอันตรายจากกากนิวเคลียร์ ” ศึกษาจาก การสัมภาษณ์กลุ่มที่คัดเลือกและการส่งแบบสอบถามชาวสวีเดน หลังจากเกิดเหตุการณ์ระเบิด ที่โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ Chernobyl สหภาพโซเวียต พบว่า ผู้หญิง ชาวนา และผู้ที่เพิ่งจะมีบุตรจะมีทัศนคติต่อพลังงานนิวเคลียร์ว่าอันตรายมากกว่าผู้ชาย และเด็กวัยรุ่นและเด็กวัยรุ่นรับรู้อันตรายเกี่ยวกับนิวเคลียร์น้อยกว่าผู้ใหญ่

การศึกษาของ บัทเลอร์ และ จอห์นสัน (Butler and Johnson, 1991) เรื่อง “ การศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์และทัศนคติของชาวอเมริกันต่อทหาร ” ศึกษาจากการสำรวจทางสังคมศาสตร์ ในปี 1982-1984 จำนวน 4,325 คน พบว่า ทหารผ่านศึก อายุ และ การอาศัยอยู่ทางตอนใต้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสนับสนุนกองทัพ ในขณะที่การศึกษาจะมีความสัมพันธ์ทางลบ เชื้อชาติและรายได้มีผลเล็กน้อยเท่านั้น

การศึกษาของ คลิงแมน, โกลด์สไตน์ และเลิร์นเนอร์ (Klingman, Goldstein and Lerner, 1991) เรื่อง “ ปฏิกริยาของเยาวชนต่อพลังงานนิวเคลียร์ : ก่อนและหลังอุบัติเหตุที่ Chernobyl ปี 1986 ” ศึกษาจากการสำรวจความรู้ ความรู้สึก ทัศนคติและพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 96 คน จาก ชั้นชั้นกลางของอิสราเอล เปรียบเทียบกันระหว่างช่วงก่อนอุบัติเหตุ และหลัง อุบัติเหตุ 2 เดือน พบว่า เยาวชนที่อายุน้อยมีการมองพลังงานนิวเคลียร์ในแง่ร้ายน้อยกว่าและมี กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนิวเคลียร์มากกว่าเยาวชนที่อายุมากกว่าในช่วงหลังอุบัติเหตุ และผู้ชายจะมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนิวเคลียร์มากกว่าผู้หญิง

การศึกษาของ ปาร์คเกอร์ , ออนเยควูลูเจ และมูร์ตี (Parker, Onyekwuluje and Murty, 1995) เรื่อง “ การศึกษาทัศนคติของชาวอเมริกันเชื้อสายอาฟริกันต่อตำรวจท้องที่ ” ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาย จำนวน 242 คน และหญิง 343 คน ที่อาศัยอยู่ในกรุงวอชิงตัน ดีซี. และ แอดแลนต้า พบว่า รายได้ และสถานภาพสมรสที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อตำรวจท้องที่แตกต่าง

กัน คนที่มีรายได้สูงมีทัศนคติที่ดีกับตำรวจท้องที่ และคนโสด และคนที่หย่าร้างจะมีทัศนคติที่ไม่ดีกับตำรวจท้องที่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรกับความรู้
งานวิจัยในประเทศ

การศึกษาของ ศักดิ์ชัย ศรีสอน (2532) เรื่อง “ การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับเพศศึกษา จากหนังสือพิมพ์และนิตยสารของนักศึกษาวิทยาลัยครูในสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ” ศึกษาจาก นักศึกษาวิทยาลัยครูหญิงและชายในสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ จำนวน 321 คน พบว่า นักศึกษา วิทยาลัยครูเพศหญิงและชายมีความรู้ความคิดเห็นในเรื่องเพศศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ระดับ 0.01

การศึกษาของ ศรีธรรม โจรินสุพจน์ (2533) เรื่อง “ ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ สื่อสารมวลชนกับความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษา จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้เรื่อง สิ่งแวดล้อม และการอ่านหนังสือพิมพ์ และการดูโทรทัศน์ทั้งแบบเจาะจงและแบบทั่วไปมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม เมื่อควบคุมระดับการศึกษา

การศึกษาของ จีระวรรณ อยู่ดี (2533) เรื่อง “ การติดตามความรู้ ทัศนคติ และการ ปฏิบัติของเกษตรกรผู้รับสารจากการรณรงค์ระบบติดตามสถานการณ์ศัตรูข้าว จังหวัดชัยนาท ใน ปี 2531 ” พบว่า ความรู้ความสามารถในการวินิจฉัยแมลงศัตรูข้าวและศัตรูธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับเพศ เพศชายจะมีความรู้ความสามารถมากกว่าเพศหญิง เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2531 พบว่า ความรู้ลดลง

การศึกษาของ ชิตาภา สุขพล้ำ (2535) เรื่อง “ การเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลในการเผยแพร่ข่าวสารเรื่องโรคท้องร่วงระหว่างเอกสารภาษาถิ่น (เขมรถิ่นไทย) กับภาษาไทยมาตรฐานในพื้นที่อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์”เป็นการวิจัยเชิงทดลองภาคสนาม โดยศึกษาในหมู่บ้านทดลองอ่านเอกสารภาษาถิ่น (เขียนด้วยภาษาไทย) และหมู่บ้านควบคุมอ่านเอกสารภาษาไทย จำนวน

ตัวอย่างที่ศึกษา 157 คน พบว่า ประชาชนในกลุ่มทดลองที่มีอายุน้อย และผู้ที่มีการศึกษาสูงได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากการอ่านเอกสารดังกล่าว

การศึกษาของ นิภา พิตกานนท์ (2536) เรื่อง “ การศึกษาความรู้และทัศนคติของผู้แทนสหกรณ์ที่มีต่อสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย เพื่อวางแผนนโยบาย และแผนประชาสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาสันนิบาตสหกรณ์ฯ ” ศึกษาจากผู้แทนสหกรณ์ฯ จำนวน 209 คน พบว่า ผู้แทนสหกรณ์ที่มีอายุแตกต่างกันมีความรู้เกี่ยวกับสันนิบาตสหกรณ์ฯไม่แตกต่างกัน ผู้แทนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความรู้เกี่ยวกับสันนิบาตสหกรณ์ฯแตกต่างกัน

การศึกษาของ สุภารักษ์ จุตระกุล (2536) เรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารกับความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการทิ้งขยะแยกประเภทเพื่อการหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (RECYCLE)ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร” ศึกษาจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 432 คน พบว่า การเปิดรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการทิ้งขยะแยกประเภทเพื่อการหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

การศึกษาของ วริศรา วราลักษณ์ (2537) เรื่อง “ การเปิดรับข่าวสารความรู้เรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 389 คน พบว่า นักเรียนหญิงและนักเรียนชายมีระดับความรู้ความเข้าใจเรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดแตกต่างกัน โดยพบว่า นักเรียนหญิงมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนชาย และ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1,2 และ 3 มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดแตกต่างกัน

งานวิจัยในต่างประเทศ

การศึกษาของ พิดีโก (Pedico, 1986) เรื่อง “การศึกษาทัศนคติของประชาชนในเทนเนสซีตะวันออกเฉียงใต้เกี่ยวกับความเสี่ยงของกัมมันตรังสี(อันตราย, การตระหนัก,นิวเคลียร์, พลังงาน)” โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือประชาชนใน Soddy-Daisy และ Dayton ในรัฐ

เทนเนสซี พบว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงของทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับกัมมันตรังสีมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ

การศึกษาของ โทโร และ แม็คโดแนล (Toro and McDonell, 1992) เรื่อง “ การสำรวจความเชื่อ ทักษะคิด และความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับเด็กเร่ร่อน ” ศึกษาจากประชาชนอยู่ในนิวเจอร์ค จำนวน 240 คน พบว่า ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับเด็กเร่ร่อน และ 58% ยินดีที่จะเสียภาษีพิเศษเพื่อช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ คนที่มีอายุน้อย และเพศหญิงมีความรู้ความเข้าใจและมีแนวโน้มที่จะช่วยเหลือมากกว่าคนกลุ่มอื่น ๆ

การศึกษาของ แม็คคอลล์ม, อีสเซอร์ และโฮเวล (McCallum, Esser and Howell, 1992) เรื่อง “ การศึกษาความรู้และทัศนคติของชาวอเมริกันเชื้อสายอาฟริกาต่อโครงการการศึกษาของชุมชน ” ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3,977 คน พบว่า กลุ่มที่มีอายุน้อยที่สุด และกลุ่มที่มีอายุมากที่สุดมีความรู้เกี่ยวกับโครงการน้อยที่สุด

การศึกษาของ รีดดิ้ง , คลาร์ค และ เคลเลอร์ท (Reading, Clark and Kellert, 1994) เรื่อง “ การศึกษาทัศนคติและความรู้ของประชาชนที่อาศัยอยู่ใน The Great Yellowstone Ecosystem (GYE) ” ศึกษาจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในและบริเวณใกล้เคียงกับ (GYE) จำนวน 308 คน พบว่า ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับคุณลักษณะของ(GYE) แตกต่างกันตามเพศ อายุ การเป็นเจ้าของ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับทัศนคติ

งานวิจัยในประเทศ

การศึกษาของ สุนิสา พักตร์เพียงจันทร์ (2530) เรื่อง “ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสาร ความรู้ความเข้าใจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและทัศนคติต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ” ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 286 คน พบว่า ความรู้ความเข้าใจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว ยกเว้นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว

การศึกษาของ มุกดา แก้วมณีโชค (2531) เรื่อง “ประสิทธิภาพของสื่อเสียงตามสายที่มีต่อความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการสุขาภิบาลอาหารของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี ” ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จำนวน 200 คน พบว่า ระดับความรู้สัมพันธ์กับทักษะและการปฏิบัติตนด้านการสุขาภิบาลอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การศึกษาของ ศรีธา วิเศษพงษ์ (2533) เรื่อง “ การเปิดรับข่าวสาร และทัศนคติของผู้ส่งออกระดับพิเศษที่มีต่อมาตรการทางภาษีอากรเพื่อส่งเสริมการส่งออกของกรมศุลกากร” ศึกษาจากผู้ส่งออกระดับพิเศษที่ขึ้นทะเบียนไว้กับกรมศุลกากร เมื่อปี 2530 จำนวน 105 ราย พบว่า ความรู้ความเข้าใจของผู้ส่งออกระดับพิเศษในการดำเนินงานด้านส่งเสริมการส่งออกของกรมศุลกากรมีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อมาตรการทางภาษีอากรเพื่อส่งเสริมการส่งออกของกรมศุลกากร

การศึกษาของ เพ็ญจันทร์ สุทธิพิเชษฐกุล (2534) เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสื่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการกรุงเทพมหานคร” ศึกษาจากข้าราชการกรุงเทพมหานครที่ปฏิบัติราชการในสำนักงานเขตทั้ง 36 แห่ง จำนวน 289 คน ซึ่งไม่จำกัดเพศ อายุ ระดับการศึกษาและระดับตำแหน่ง พบว่า ลักษณะทางประชากรและสังคมที่แตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ และระดับตำแหน่งมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการไม่สูบบุหรี่ ส่วนระดับการศึกษาไม่ความสัมพันธ์กับทัศนคติการไม่สูบบุหรี่ และระดับความรู้เกี่ยวกับโทษพิษภัยของบุหรี่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการไม่สูบบุหรี่

การศึกษาของบุษบา ภูสกุล (2535) เรื่อง “ การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะ และ การมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี ” พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้

งานวิจัยในต่างประเทศ

การศึกษาของ ฟิลลิป (Phillip, 1984) เรื่อง “ การประเมินผลด้านความรู้ ทักษะ และ ความเชื่อของเยาวชนใน Nuclear Energy Psychoeducational Program (NEPP)” เป็นการวิจัยเชิง ทดลอง ศึกษานักเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 174 คน จาก 3 โรงเรียน จัดเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่ง เป็นกลุ่มทดลองและอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม หลังจากการทดลองพบว่า เมื่อให้ความรู้เรื่อง โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ตามโปรแกรมของNEPP การเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาทัศนคติมีความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญ การทดสอบความรู้และทัศนคติก่อนทดลอง พบว่า ผู้ทดลองจำนวนมากยังมี แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ไม่สมบูรณ และมีความรู้สึกต่อต้านโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ การศึกษาครั้งนี้ให้ข้อสรุปว่า การให้ความรู้กับสาธารณชนในเรื่องโรงไฟฟ้านิวเคลียร์เป็นเรื่องที่มี ความสำคัญมากสำหรับเยาวชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้อาศัยอยู่ใกล้บริเวณโรงไฟฟ้า นิวเคลียร์

การศึกษาของ ปาร์ค, ลี และ ฮอง (Park, Lee and Hong, 1991) เรื่อง “การศึกษาผล ของการสำรวจทางสังคมศาสตร์ เรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับอันตรายของพลังงานนิวเคลียร์”ศึกษา จากการสำรวจความเข้าใจและทัศนคติของชาวเกาหลีเกี่ยวกับพลังงานนิวเคลียร์ ในช่วงปี 1991 จำนวน 1,528 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเข้าใจน้อยและมีทัศนคติเป็นไป ในทิศทางลบเกี่ยวกับเรื่องพลังงานนิวเคลียร์และกากกัมมันตรังสี และจากการเคยได้รับความรู้ เกี่ยวกับอำนาจการทำลาย และมีความสงสัยเกี่ยวกับความปลอดภัยของพลังงานนิวเคลียร์ทำให้ ทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกขัดแย้งและสับสนเรื่องอันตรายของพลังงานนิวเคลียร์ กับนโยบายของรัฐในเรื่องส่งเสริมให้มีการสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์

การศึกษาของ อีนซีเดล (Einsiedel, 1994) เรื่อง “ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้และทัศนคติของชาวแคนาเดียนต่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ”ศึกษาจากชาวแคนาเดียน จำนวน 2,000 คน พบว่า ทัศนคติต่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยทั่วไปจะเป็นไปในทางบวก นอกจากนี้ ผู้ที่มีระดับความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระดับต่ำจะมีความรู้สึกไม่เชื่อถือใน วิทยาศาสตร์ และรู้สึกว่าเขาไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายทางวิทยาศาสตร์ และตั้งแต่มีการ เผยแพร่ความรู้วิทยาศาสตร์ทางสื่อมวลชนก็มีทัศนคติในทางบวกกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี